

Izvirni znanstveni članek
UDK 347.65/.68

Nujno dedovanje na prepihu časa

VIKTORIJA ŽNIDARŠIČ SKUBIC
doktorica pravnih znanosti,
redna profesorica na Pravni fakulteti
Univerze v Ljubljani

Povzetek

Avtorica obravnava aktualno dednopravno problematiko nujnega dedovanja z vidika nacionalnega in primerjalnega prava, predvsem pa tudi v luči potreb po novi ureditvi tega področja v Republiki Sloveniji. Nujno dedovanje je največja omejitev zapustnikovi svobodi testiranja, ki je utemeljena na avtonomiji posameznika kot eni najvišje zavarovanih dobrin v dobi liberalnega individualizma. Kljub temu skorajda povsod po svetu (izjema so države sistema *common law*) poznajo določeno vrsto obligatorne participacije najožjih zapustnikovih sorodnikov na delu njegove zapuščine. Postavlja se vprašanje, ali je taka ureditev še primerna oziroma ali zahteva po varovanju družinske solidarnosti na ta način ne gre predaleč. Posamezne države se različno odzivajo na moderne demografske in druge trende, ki zahtevajo spremembe dednopravne zakonodaje. Prispevek predstavlja različne vidike, ki jih osvetljuje primerjalno pravo in teorija, ki argumentirajo tako obstoj kot tudi odpravo instituta oziroma njegovo podreditev elementu izkazanih potreb nujnih dedičev. Avtorica predstavi svoje stališče glede problematike noveliranja tega področja v slovenski zakonodaji.

Ključne besede: nujno dedovanje, nujni dediči, nujni delež, dolžni delež, sistemi nujnega dedovanja.

Compulsory Inheritance at the Crossroads of Time

Abstract

The author discusses the current inheritance law issues of compulsory inheritance from the perspective of national and comparative law, and especially in light of the need for new regulations in this area in the Republic of Slovenia. Compulsory inheritance represents the great-

est restriction on the testator's freedom to make a will, which is based on the autonomy of the individual as one of the most highly protected goods in the age of liberal individualism. Nevertheless, almost everywhere in the world (with the exception of common law countries), there is a certain type of mandatory participation of the testator's closest relatives in a certain part of his or her estate. The question arises as to whether such a regulation is still appropriate or whether the requirement to protect family solidarity in this way goes too far. Individual countries respond differently to modern demographic and other trends that dictate changes in inheritance law. This article presents various aspects highlighted by comparative law and theory, which argue both for the existence and the abolition of the institution, or its subordination to the demonstrated needs of the forced heirs. The author presents her views on the issue of amending this area of Slovenian law.

Keywords: compulsory inheritance, forced heirs, forced share, compulsory portion, systems of forced succession.

1. Uvodno

Nujno dedovanje je kot poseben institut dednega prava, ki omejuje posameznikovo svobodo razpolaganja s premoženjem za primer smrti, deloma pa tudi njegova neodplačna razpolaganja za časa življenja, od nekdanj zanimiv predmet preučevanja. Pripravljavci vseh velikih evropskih civilnopravnih kodifikacij so si postavljali vprašanje, kako na kar najprimernejši način urediti posebno obliko zakonitega dedovanja, da bo ustrezno uravnotežila legitimne interese različnih deležnikov. Na eni strani tehtnice je zapustnikova svoboda testiranja, na drugi strani pa pravica zapustnikovih svojcev do dedovanja in s tem upoštevanja načela solidarnosti v družini tudi v času po zapustnikovi smrti.

Nujno dedovanje je zanimiv predmet preučevanja tudi v današnjem času, saj so velike družbene spremembe v zadnjih desetletjih v številnih jurisdikcijah pripeljale do novih zakonskih rešitev. To velja tako za dedovanje nasploh (še zlasti zakonito dedovanje) kot tudi za področje nujnega dedovanja. Na eni strani institut nujnega deleža omejuje in krepi zapustnikovo svobodo testiranja, na drugi strani pa najdemo tudi zakonske in druge rešitve (pravne interpretacije), ki vlogo nujnega dedovanja krepijo. Stališča različnih deležnikov v različnih jurisdikcijah so tako dokaj raznolika in segajo od želja po dodatni utrditvi instituta nujnega deleža do predlogov za minimalne (nujno potrebne) posodobitve instituta v smeri večje svobode testiranja, pa vse do utemeljevanja nujnega deleža zgolj na potrebah upravičencev (največkrat na njihovih potrebah po preživetju). Najradikalnejša stališča, ki zatrjujejo, da je nujno dedovanje v nasprotju z ustavo in ga je treba kot takega odpraviti, so razmeroma redka.

2. Nujno dedovanje

2.1. Pojem

Zapustnik lahko z oporoko spremeni način dedovanja, kot je predviden v zakonu (zakonito dedovanje). Še zlasti lahko tako omogoči dedovanje osebam, ki sicer na podlagi zakonitega dednega reda ne bi prišle v poštev kot dediči. Vendarle pa do popolnega neupoštevanja zakonitega dednega reda ne more priti, saj imajo določene osebe iz kroga zakonitih dedičev – praviloma zapustnikovi najožji svojci – po zakonu pravico pridobiti del zapuščine. To so zapustnikovi nujni dediči. Del zapuščine, ki jim pripade na podlagi kogentnih pravil dednega prava, je njihov nujni delež.¹ Če nujni dedič nujni delež zahteva, ga mora načeloma dobiti, od konkretne situacije pa je odvisno, kako ga bo pridobil oziroma uveljavil. Izjemoma lahko zapustnik pravico do nujnega deleža nujnemu dediču odvzame s pomočjo instituta razdedinjenja. V tem primeru je treba dokazati, da se je nujni dedič na določen način, upoštevaje razloge, ki jih zakon posebej navaja, pregrešil zoper zapustnika.²

2.2. *Ratio legis* in cilji

Zgodovinsko gledano je bil nujni delež namenjen predvsem zaščiti načela dedovanja v družini, to je želje in pričakovanja, da (vsaj) določen del premoženja ostane v družinski lasti skozi več rodov.³ Prav tako je pomemben argument za uveljavitev nujnega deleža skrb za zadovoljitev premoženjskih potreb in preživljanja zapustnikovih najbližjih sorodnikov. Ena temeljnih idej nujnega deleža je torej predvsem skrb za družino in zagotavljanje družinske solidarnosti tudi v času po smrti zapustnika. Družinske vezi med posamezniki naj bi bile močne in naj jih zato zgolj z napravo oporoke ne bi smeli v celoti negirati oziroma spregledati.⁴

Kot pomemben argument za ohranitev instituta nujnega dedovanja se v literaturi omenja tudi pravna tradicija in enakopravna obravnava potomcev, prav tako pa je skozi celotno zgodovino njegovega pravnega urejanja v ozadju instituta prisoten interes države, da zapustnikovi bližnji zaradi njegove smrti ne postanejo (preveč) odvisni od državne blagajne.⁵

Večji del doslej predstavljenih argumentov za obstoj nujnega dedovanja je predvsem moralne narave. Od bližnjih sorodnikov naj bi se pričakovalo, da drug drugega podpirajo. Nemško

¹ Natančneje Zupancič in Žnidaršič Skubic, str. 92–107.

² Glej prav tam, str. 103–105.

³ McLearen, str. 324–325.

⁴ Kolkman, str. 320.

⁵ Prav tam, str. 324. Glej tudi Zimmermann, str. 29–32.

zvezno ustavno sodišče je v svoji odločitvi iz leta 2005⁶ sprejelo stališče, da gre pri nujnem dedovanju za podaljšanje dolžnosti vzajemne pomoči in spoštovanja iz družinskega prava na področje dednega prava. Pravica družinskih članov do nujnega deleža tako izhaja iz pravnega položaja, ki so ga imeli v času, ko je bil oporočitelj še živ.⁷

V zadnjem času lahko opazimo, da za utemeljitev pravice do nujnega dedovanja služijo tudi argumenti demografskega trenda staranja prebivalstva (doseganja vse večje povprečne starosti). Slednji so sicer večkrat uporabljeni v nasprotni smeri, to je za utemeljevanje potrebe po njegovi ukinitvi in zagotavljanju večje svobode testiranja. Gre za upoštevanje dejanskega stanja, da je populacija, ki oporočno razpolaga s svojim premoženjem, vse starejša in hkrati tudi razpolaga z vse večjim obsegom premoženja. S tem pa se je v modernih družbah izpostavila tudi vse večja nevarnost pojava tako imenovane dedne nestrpnosti,⁸ ki se kaže v najrazličnejših oblikah finančnih zlorab starejših in ranljivih oseb, tudi v povezavi z nedovoljenimi vplivi glede naprave njihove oporoke. S tem, ko zakonodaja ureja nujni delež, hkrati tudi določi, da obstaja del premoženja, s katerim zapustnik ne more veljavno razpolagati z oporoko, saj je rezerviran za nujne dediče. Tako se lahko posredno tudi ščiti starejše oziroma ranljive osebe proti tovrstnim zlorabam.

2.3. Družbeni razvoj in potrebe po spremembah in prilagoditvah instituta

V današnjem času lahko v literaturi in sodni praksi zasledimo vse več mnenj o tem, da je dedno pravo, v okviru tega pa tudi institut nujnega deleža, zastarelo in bi ga bilo treba posodobiti. Dejstvo, da je bil sistemski zakon na področju dedovanja, to je Zakon o dedovanju (ZD),⁹ sprejet pred skoraj pol stoletja (in v vmesnem času tudi ni bil bistveno vsebinsko noveliran), je zgovorno samo zase. Posamezne določbe so v tem času postale nekoliko zastarele, okorne in zato dostikrat neprimerne za uporabo v spremenjenih družbenih razmerah. V tako dolgem obdobju se je pretežno spremenilo zlasti pojmovanje družine in njene socialne funkcije, pa tudi nasploh družinskih in sorodstvenih odnosov, ki so temeljna podstat (tudi) za oblikovanje primernih pravil dednega prava.

Pomembne družbene spremembe na tem področju je ustvaril predvsem značilen demografski razvoj v zadnjih petdesetih letih. Povprečna življenjska doba ljudi se je v tem času izjemno povečala: ta je leta 1977 v Sloveniji znašala 67 let za moške in 75 let za ženske, danes (podatki

⁶ Glej <<https://www.bundesverfassungsgericht.de>> (19. 10. 2025).

⁷ Prav tam.

⁸ Natančje o pojavu Žnidaršič Skubic, 2023, str. 68–76.

⁹ Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24.

so za leto 2023) pa je 85 let za moške in 88 let za ženske.¹⁰ To pomeni, da se je povprečna življenjska doba pri moških zvišala za 18 let in pri ženskah za 13 let. Zato lahko ocenimo, da v povprečju danes, do trenutka, ko starši umrejo, vloga družine kot družbene celice, ki skrbi in podpira svoje člane, še zlasti otroke, ni več v ospredju ali pa je skorajda izginila. Če so torej umrle osebe v povprečju stare več kot 80 let, je jasno, da so njihovi otroci tedaj stari 50 in več let in kot taki premoženjsko praviloma že preskrbljeni. To pa lahko perspektivo obravnave prenosa premoženja z ene generacije na drugo, zlasti tudi v smislu nujnega dedovanja, precej spremeni.

Upoštevati je treba tudi drugačen način življenja družin, saj v povprečju danes otroci ne prispevajo k pridobivanju premoženja s strani staršev, kvečjemu je situacija obratna, zato naj zgoľj genetska (biološka) vez med starši in otroki ne bi zadostovala za njihovo participacijo na zapuščini, če to ni v skladu z željami zapustnika. Družina torej danes ni več neke vrste produkcijska enota, kot je to veljalo včasih, ampak starši predvsem skrbijo za svoje otroke in jih preživljajo. Tudi statistični podatki kažejo na to, da starši otroke preživljajo vse dalj časa, saj zapustijo skupen dom šele po zaključku študija.¹¹

Poleg navedenih okoliščin je treba izpostaviti v svetu in tudi pri nas prisoten trend razvoja sistemov socialnega varstva, ki gre v smer, ki naj bi večinoma nadomestila socialno varnostno mrežo, ki jo je doslej nudila (predvsem) družina. V Sloveniji je sicer področje tako imenovane dolgotrajne oskrbe še precej v povojih, povsem drugače pa je ponekod v tujini.¹²

Zanimiv je tudi vidik, ki je morda nekoliko specifičen za ZDA in predvsem značilen za njihov srednji sloj, to pa so zaznane spremembe pri dedovanju v tovrstnih družinah, ki so nastopile predvsem iz dveh razlogov. Prvi je naraščanje pridobivanja tako imenovanega človeškega kapitala¹³ in posledično zmanjševanja klasičnega premoženja zapustnikov na ta račun. Do tega prihaja predvsem zaradi visokih stroškov, ki jih imajo starši s šolanjem svojih otrok. Tako večino zasluženega in privarčevanega denarja namenijo otrokom že za časa njihovega življenja. Drugi razlog pa je v zviševanju pokojnin staršev, ki so posledica varčevanja staršev v pokojninskih skladih, zaradi česar prav tako pridobijo manj klasičnega premoženja, ki je lahko na voljo za dedovanje.¹⁴

¹⁰ Glej <<https://www.stat.si/>> (15. 10. 2025).

¹¹ Glej <<https://ec.europa.eu/eurostat/>> (9. 10. 2025).

¹² Glej na primer Dragičević, str. 188–194.

¹³ Človeški kapital kratko definiramo kot ekonomsko vrednost posameznikovih kompetenc, veščin, izkušenj, znanj, potencialov in sposobnosti. Glej na primer <<https://www.britannica.com/>> (19. 10. 2025).

¹⁴ Posebej je treba omeniti pokojninske sheme, ki so kot take praviloma izločene od dedovanja, potencialni upravičenci do koristi iz slednjih pa so določeni, podobno kot pri življenjskih zavarovanjih, s pogodbami. Posamezne države sicer ta vprašanja nekoliko različno urejajo glede vprašanja nujnega dedovanja. Glej Langbein, str. 729–738.

Struktura in obseg zapuščine sta se s časom spremenila tudi zato, ker v marsikateri državi danes namesto oporoke uporabljajo različne institute in instrumente, ki bolj pokrivajo legitimne interese zapustnikov, kot to velja za oporoko. Gre za primere, kot je ustanovitev zasebne ustanove,¹⁵ sklenitev življenjskega zavarovanja in podobno. Na podlagi različnih zakonskih ureditev se prav tako lahko bolj ali manj spodbuja dajanje daril za življenja (odvisno tudi od ureditve načina njihovega vračanja v primerih, da je nujni delež prikrajšan in podobno) ali razpolaganje s premoženjem z obligacijskopравnimi posli, kot je izročilna pogodba, pogodba o preužitku ali pogodba o dosmrtnem preživljanju. Vse navedeno tudi prispeva k zmanjševanju premoženja, ki je namenjeno dedovanju.

Pomemben razvojni vidik, ki ga je treba upoštevati pri preučevanju nujnega deleža, pa je nedvomno tudi v zadnjem desetletju ali dveh izoblikovan trend dednopravnih sprememb na področju zakonitega dedovanja. Na podlagi slednjega se namreč vse bolj ščitijo dedne pravice zakoncev na račun pravic potomcev. Govorimo o trendu tako imenovane horizontalne zaščite dedičev nasproti vertikalni, ki je prevladovala v preteklosti.¹⁶

Eden od zelo načelnih in splošnih vplivov na premislek o vlogi nujnega dedovanja v modernem času pa temelji na osnovnih idejah liberalnega individualizma, ki je trenutno bolj ali manj prevladujoča filozofska paradigma in kot taka tudi odločilna podstat pravnega urejanja. Izhodiščno zagovarjanje človekove avtonomije in s tem tudi svobode odločanja o lastnih zadevah kar najbolj podpira tudi (čim bolj neomejeno) svobodo testiranja.

Primeroma lahko navedemo še nekaj razlogov, ki jih je mogoče zaslediti v dednopravni literaturi in zagovarjajo spremembe nujnega dedovanja v smeri njegovega omejevanja ali celo odprave. Eden od slednjih je želja po poenostavitvi dednega prava in tudi po preprečevanju delitve zapuščine. Poudarja se tudi dejstvo, da so družine danes precej bolj ohlapno zasnovane kot nekoč in je zanje institut nujnega deleža preveč togo oblikovan, zato bi ga veljalo spremeniti v smeri posameznih upravičenj dedičev, ki bi izhajala predvsem iz njihovih dejanskih potreb.¹⁷

2.4. Primerjalno pravo

2.4.1. Delitev sistemov nujnega dedovanja

Pred primerjalnopravnim pregledom ureditev nujnega dedovanja v nekaj izbranih državah glede posameznih izbranih vidikov slednjega (zlasti glede vprašanja kroga nujnih dedičev in višine ter oblike njihovega nujnega deleža) je treba predstaviti delitev sistemov nujnega

¹⁵ Glej Žnidaršič Skubic, 2015a, str. 16–55.

¹⁶ Natančneje Žnidaršič Skubic, 2015b, str. 86.

¹⁷ Primerjaj s Kolkman, str. 344.

dedovanja na tri (oziroma štiri) temeljne skupine. Slednja upošteva predvsem pravno naravo nujnega dedovanja.¹⁸ Države tako delimo na:

1. države, ki zagotavljajo »pravo« nujno dedovanje oziroma nujni delež kot dedno pravico v obliki udeležbe nujnega dediča na celotni zapuščini; gre za univerzalno pravno nasledstvo, ki daje nujnemu dediču lastninskopravno upravičenje na stvareh iz zapuščine; takšno ureditev poznamo na primer v Sloveniji, Franciji, Italiji in na Hrvaškem;
2. države, ki zagotavljajo tako imenovani dolžni delež (nem. *Pflichtteil* – Nemčija),¹⁹ ki je obligacijskopравни zahtevek upravičenca za izplačilo denarnega zneska, ki ga terjata od oporočnega dediča oziroma dedičev; takšno ureditev poznajo na primer v Nemčiji, Avstriji, Švici in deloma na Nizozemskem;
3. države, ki ne poznajo omejitev svobode testiranja v obliki nujnega dedovanja ali sistema dolžnega deleža, kljub temu pa posameznim upravičencem po smrti zapustnika priznavajo preživninske ali druge posebne zahtevke zoper zapuščino (na primer v obliki *family provisions* v Veliki Britaniji); podoben sistem poznajo na Novi Zelandiji, v Avstraliji, v angleško govorečih provincah Kanade in deloma na Nizozemskem;
4. v literaturi uveljavljeni trodelni delitvi bi lahko dodali še četrto skupino, v katero smiselno uvrščamo države, ki – zlasti v zadnjem času in razmeroma inovativno – poskušajo v svoje pravne ureditve uvesti kombinacije različnih zgoraj predstavljenih temeljnih sistemov nujnega dedovanja; tak je primer nizozemske ureditve, ki od leta 2003 dalje združuje značilnosti 2. in 3. sistema, ki ga je uvedla zatem, ko je imela več let uveljavljen sistem iz 1. skupine držav.

2.4.2. Francija

V Franciji²⁰ so nujni dediči zapustnika njegovi potomci (in njihovi potomci), zakonec pa le, če ni potomcev. Obseg nujnih deležev je določen na naslednji način: če je zapustnik zapustil enega otroka, je ta upravičen do polovice zapuščine; v primeru dveh otrok znaša njun nujni delež dve tretjini zapuščine; v primeru treh ali več otrok znaša nujni delež tri četrtine zapuščine. Če zapustnik nima otrok (niso upravičeni do nujnega deleža), je zakonec upravičen do nujnega deleža v višini četrte zapuščine.

Pri francoski ureditvi je treba kot zanimivost omeniti, da je od 1. novembra 2021 institut nujnega deleža nekoliko okrepljen. Sprejeta je bila namreč posebna določba 913. člena *Code civil*, ki posebej štiti pravice nujnih dedičev pri mednarodnem dedovanju in je po mnenju nekaterih

¹⁸ Prav tam, str. 320.

¹⁹ Natančneje Schwab, Gottwald in Lettmaier, str. 154–160.

²⁰ Glej *Code civil*, 912. do 930. člen, <<https://www.legifrance.gouv.fr/>> (19. 10. 2025).

avtorjev v nasprotju z Evropsko uredbo o dedovanju.²¹ Gre namreč za to, da uveljavlja francosko ureditev nujnega dedovanja kot del mednarodnega javnega reda ter hkrati zavezuje notarja, da nujne dediče opozori na njihovo pravico zahtevati redukcijo oporočnih razpolaganj in s tem zaščito njihovega nujnega deleža, še preden podpišejo sporazum o razdelitvi dediščine.

2.4.3. Nemčija

V Nemčiji²² tvorijo krog upravičencev do dolžnega deleža zapustnikovi potomci (in njihovi potomci), zakonec ter starši, vendar slednji le v primeru, ko ni potomcev. Dolžni delež obsega načeloma polovico vrednosti zakonitega dednega deleža upravičenca.²³

V povezavi z nemško ureditvijo nujnega dedovanja je treba posebej izpostaviti odločitev njihovega Zveznega ustavnega sodišča iz leta 2005,²⁴ ki je pravico potomcev do dolžnega deleža ustoličilo kot pravico, ki je zavarovana z ustavo. Hkrati je sodišče poudarilo, da slednja ni vezana na potrebe upravičencev, ampak pomeni nadaljevanje družinske solidarnosti za časa življenja tudi v čas po zapustnikovi smrti.²⁵

2.4.4. Velika Britanija

V Veliki Britaniji instituta nujnega dedovanja kot takega ne poznajo. V skladu s posebnim zakonom z naslovom *Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975*,²⁶ sicer priznavajo posameznim kategorijam oseb, ki so bile v bližnjem razmerju z zapustnikom in je ta za njih do trenutka njegove smrti skrbel oziroma jih preživljal, posebne zahtevke. Gre za institut tako imenovane posmrtna preskrbe oziroma finančne preskrbe upravičencev po zapustnikovi smrti. Upravičenci lahko usmerijo svoj zahtevek za finančno preskrbo, če zanje z oporoko ali na podlagi zakonitega dedovanja ni bilo ustrezno poskrbljeno.²⁷

Čeprav se v literaturi načeloma poudarja, da je predstavljeni zahtevek preživninske narave, je v primeru zakonca »ustrezna finančna preskrba« tista, ki je razumna glede na vse konkretne

²¹ Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju, <<https://eur-lex.europa.eu/>> (19. 3. 2025).

²² Glej § 2303–2338 BGB, <<https://www.gesetze-im-internet.de/>> (9. 10. 2025).

²³ Natančneje o nemški ureditvi: Schwab, Gottwald in Lettmaier, str. 154–160.

²⁴ Glej <<https://www.bundesverfassungsgericht.de/>> (9. 3. 2025).

²⁵ Prav tam.

²⁶ Glej <<https://www.legislation.gov.uk/>> (19. 10. 2025).

²⁷ Natančneje Pavlin, str. 374–418.

okolščine primera, in ni pomembno, ali jo je zahteval za lastno preživljanje ali ne. Za vse preostale upravičence pa uvodna ugotovitev velja.²⁸

Sodišča imajo pri odločanju o dodelitvi primerne finančne preskrbe široko diskrecijo, saj lahko postavljenim zahtevkom ugodijo na najrazličnejše načine. Upravičencem lahko dodelijo posamezna periodična izplačila, izplačilo enkratnega denarnega zneska, lahko jim izročijo del zapuščine, spremenijo določbe sklenjene ženitne pogodbe in podobno.²⁹ Sodišče pri tem upošteva številne okoliščine, ki so značilne za vsak konkretni primer posebej. Med njimi se primeroma poudarjajo kriteriji prihodkov in potreb prosilca in dedičev (zdaj in v bližnji prihodnosti), obveznosti, ki jih je imel zapustnik do dedičev in do prosilca, velikost in vsebina (oblika) zapuščine, potencialne fizične in (ali) mentalne prizadetosti ali nesposobnosti dediča in (ali) prosilca in podobno. Sodišče lahko kot relevantne upošteva še številne druge okoliščine konkretnega primera, ki so po njegovi presoji za ta primer odločilne.³⁰ Sodna praksa je na tem področju zelo bogata. Za posamezne kategorije prosilcev so tako na primer oblikovani še posamezni specifični pogoji. Za zakonce se kot odločilni elementi upoštevajo tudi njihova starost, čas trajanja zakonske zveze, prispevek k skrbi za dom in družino ter njihova utemeljena pričakovanja glede pridobitve premoženjskih pravic, če bi v trenutku smrti njihovega zakonca prišlo do razveze zakonske zveze.³¹

2.4.5. Nizozemska

Nizozemska³² po vzoru Nemčije pozna sistem dolžnega deleža, do katerega so upravičeni le potomci. Njihov nujni delež znaša polovico njihovega zakonitega dednega deleža. Posebnost nizozemske pravne ureditve je v tem, da se razmeroma zelo velika omejitev upravičencev do dolžnega deleža utemeljuje z obstojem številnih dodatnih upravičenj, ki jih po smrti zapustnika zakon daje med drugim tudi njegovemu zakoncu.³³ V tem delu ureditve se Nizozemska približuje sistemom dedovanja v državah *common law*, do leta 2003 pa je imela podoben sistem nujnega dedovanja, kot ga pozna Francija. Tako se na primer lahko, upoštevaje predvsem izkazane potrebe, zakoncu dodeli užitek na zapuščini ali pa bivanje v družinskem domu. Otroci zapustnika imajo na primer možnost pridobitve izplačila enkratnega denarnega zne-

²⁸ Prav tam.

²⁹ Glej <<https://www.lexisnexis.co.uk/>> (19. 10. 2025).

³⁰ Natančneje Pavlin, str. 374–389.

³¹ Prav tam.

³² Glej Kolkman, str. 319–344.

³³ Prav tam, str. 332–334 ter 336.

ska za njihovo preživljanje, lahko pa tudi nadomestilo za njihove plače, če so za časa življenja zapustnika v družinskem podjetju delali brez ustreznega plačila.³⁴

2.4.6. Švica

Švica³⁵ je svoje dedno pravo in hkrati tudi pravo nujnega dedovanja spremenila z reformo iz leta 2023. Od tedaj dalje so nujni dediči le potomci zapustnika (in njihovi potomci) ter njegov zakonec, nič več pa zapustnikovi starši. Zmanjšal se je tudi obseg nujnega deleža otrok s prejšnje tri četrtine njihovega zakonitega dednega deleža na njegovo polovico, nujni delež zakonca pa znaša prav tako polovico njegovega zakonitega dednega deleža.

2.4.7. Avstrija

V avstrijski ureditvi³⁶ velja, da so upravičenci do dolžnega deleža potomci zapustnika (in njihovi potomci) in zapustnikov zakonec. Dolžni delež znaša polovico njihovega vsakokratnega zakonitega dednega deleža. Posebnost njihove ureditve je v tem, da posebej urejajo položaj, ko upravičenec do dolžnega deleža ni imel pristnega družinskega odnosa z umrlim in je takšno stanje trajalo dalj časa pred smrtjo. Dolžni delež je v takem primeru lahko znižan za polovico njegove siceršnje vrednosti. Pomembno pa je, da ni bil zapustnik sam tisti, ki je take odnose preprečeval.

2.4.8. Belgija

Belgija³⁷ je sprejela reformo dednega prava in hkrati tudi pravil nujnega dedovanja leta 2018. Bistvena sprememba je bila zoženje kroga nujnih dedičev, saj ga tvorijo le še zakonec in potomci (in njihovi potomci), ne pa zapustnikovi starši. Nujni delež otrok skupaj znaša 50 odstotkov premoženja zapustnika in se med potomce deli na enake deleže. Nujni delež zakonca pa je v obliki pravice do užitka na polovici zapuščine, ki mora vključevati najmanj užitek na družinskem domu in njemu pripadajočih gospodinjskih predmetih. Starši pa, čeprav niso več upravičenci do nujnega dedovanja, iz zakona niso v celoti izpuščeni, saj jih mora, če izkažejo potrebo po preživljanju, ki je nastala v trenutku zapustnikove smrti ali zaradi nje, dedič preživljati. Slednje je lahko izvedeno, glede na konkretne okoliščine primera, bodisi v obliki enkratnega zneska ali pa v periodičnih, ponavljajočih se plačilih oziroma anuitetah.³⁸

³⁴ Prav tam, str. 334–335.

³⁵ Picht in Kopp, str. 279–290; in Swiss Civil Code of 10 December 1907, <<https://www.fedlex.admin.ch>> (19. 10. 2025).

³⁶ Glej ABGB, § 758 in naslednji, <<https://www.jusline.at/>> (19. 10. 2025).

³⁷ Glej Barbaix in Liere, str. 423–427.

³⁸ Prav tam.

2.4.9. Italija

V Italiji³⁹ se o reformi dednega prava in v okviru slednje tudi o reformi nujnega dedovanja razpravlja že dolgo, vendar do slednje doslej še ni prišlo. Upravičenci do nujnega deleža so zakonec, potomci (in njihovi potomci) in če ne pride v poštev nihče od navedenih, so lahko nujni dediči tudi zapustnikovi starši. Potomci so upravičeni do različnega obsega nujnih deležev, v odvisnosti od okoliščine, koliko potomcev je preživelo zapustnika. Če je po zapustniku ostal le en potomec, je ta upravičen do polovice zapuščine. Če sta za zapustnikom ostala dva ali več potomcev, jima (jim) pripada do dve tretjini zapuščine. Če potomcev ni, je za zakonca v smislu nujnega deleža rezervirana polovica zapuščine. Poleg tega je zakonec upravičen tudi do bivanja v nastanitvi, ki je bila družinski dom njemu in njegovemu umrlemu zakoncu, in do uporabe slednjemu pripadajočih gospodinjstkih predmetov. Če zapustnik ni zapustil otrok ali zakonca, pripade njegovim staršem tretjina zapuščine. Če pa so zapustnika nasledili tako zakonec kot tudi otroci, veljajo naslednja pravila: v primeru dedovanja zakonca in enega otroka znaša nujni delež tega otroka tretjino; če imamo primer dveh ali več otrok, znaša rezervirani del zapuščine tri četrtnine, od tega za zakonca četrtnina, za otroke pa polovica. Tudi v teh primerih je za zakonca vedno predvidena pravica prebivanja v družinskem domu in uporaba gospodinjstkih predmetov.⁴⁰

V literaturi lahko zasledimo predlog reforme italijanskih notarjev, v skladu s katerim naj bi se dosednji nujni delež spremenil v dolžni delež, kot ga poznata na primer nemška in avstrijska ureditev, s tem pa bi se spremenila tudi njegova pravna narava.⁴¹

3. Razprava

Iz primerjalnopravne analize evropskih držav ugotovimo, da skorajda vsi civilnopravni zakoniki v Evropi temeljijo na taki ali drugačni participaciji na fiksnem deležu zapustnikovega premoženja in tako (eni bolj, drugi manj) omejujejo svobodo testiranja zapustnika. Izjema so, kot je bilo pojasnjeno zgoraj, države *common law* tradicije, ki instituta nujnega dedovanja ne poznajo, priznavajo pa določene, pretežno na potrebe upravičencev vezane zahtevke, ki jih lahko usmerijo zoper zapuščino.

Dednopravne zakonodaje držav, ki so bile reformirane v zadnjih nekaj letih, so praviloma zožile obseg nujnega dedovanja. S seznama nujnih dedičev so bili praviloma črtani starši in morebitni drugi sorodniki, tako da zdaj prevladujejo kot nujni dediči (ali upravičenci do

³⁹ *Codice Civile*, 536. člen in naslednji, <<https://www.altalex.com/>> (19. 10. 2025) ter McLearen, str. 327–328.

⁴⁰ Prav tam.

⁴¹ Glej <<https://www.notariato.it>> (19. 10. 2025).

dolžnega deleža) potomci in zakonci, nekoliko redkeje zgolj potomci (na Nizozemskem in v Franciji) ali dodatno, poleg potomcev in zakoncev, še starši (Nemčija). Posamezne države so se ob reformiranju nujnega dedovanja odločile za prehod iz sistema nujnega dedovanja oziroma nujnega deleža v sistem dolžnega deleža (Nizozemska, predlog notarjev v Italiji). Veliko je držav, ki so klasičnim pravilom nujnega dedovanja dodale še posebne zakonske določbe, ki so prav tako kogentne in ščitijo dednopravne interese upravičencev do nujnega (ali dolžnega) deleža. Največkrat gre za – v podrobnostih sicer različno urejene – pravice zakoncev do bivanja v tako imenovanem družinskem domu, to je v domu (stanovanju, hiši), ki sta si ga delila zakonca vse do nastopa smrti enega od njiju. Poznamo tudi nekatere druge možnosti, kot je na primer določitev užitka zakonca na celi zapuščini ali na določenem deležu zapuščine (Belgija) ali pa določitev izplačila enkratnega denarnega zneska, ki je namenjen preživljanju mladoletnih oziroma nepreskrbljenih otrok (Nizozemska).

Upošteva je predstavljene razvojne trende in izhodišča v primerjalnem pravu bi lahko v Sloveniji razmišljali o morebitnih spremembah sistema nujnega dedovanja v naslednjih smereh:

I.

Glede na izrazito širok krog nujnih dedičev v ZD⁴² bi nedvomno morali razmisliti o njegovem zožanju. Zdaj ga namreč sestavljajo tako absolutni nujni dediči (tisti, ki dobijo dedni delež v vsakem primeru, ko pridejo v poštev kot nujni dediči in jim ni treba izpolnjevati določenih dodatnih pogojev), to so potomci, posvojenci, zakonec, zunajzakonski partner in starši, kot tudi relativni nujni dediči (tisti, ki jim nujni delež pripade, če so trajno nezmožni za delo in nimajo potrebnih sredstev za življenje), to so stari starši ter bratje in sestre zapustnika. Primerno bi bilo, da bi ga zožali na prvi dedni red (potomce in zakonca) ter kvečjemu na starše, če v konkretnem primeru ne bi bilo zakonca ali potomcev. Morda bi bila v tem primeru uporabna tudi rešitev, ki jo pozna Belgija, to je nudenje preživljanja staršem, če je za to izkazana potreba.

II.

Glede ureditve velikosti nujnega deleža, ki je v Sloveniji polovica zakonitega dednega deleža za potomce in zakonca, za vse preostale nujne dediče pa tretjina zakonitega dednega deleža, lahko ugotovimo, da večjega razkoraka s tujimi ureditvami ni zaznati. Kljub temu bi morda lahko razmislili tudi v smeri nekolikošnega zmanjšanja nujnega deleža, čeprav je jasno, da so nekatere države, kot je na primer Švica, šele z zadnjo reformo prišle v okvir, ki jih v Sloveniji poznamo že več let. V nekaterih državah so deleži razpoložljivega dela zapuščine še vedno nižji (Italija in Francija) ali pa podobni kot pri nas (Avstrija, Nemčija, Nizozemska in Hrvaška).

⁴² Natančnejše Zupančič in Žnidaršič Skubic, str. 95–98.

III.

Pri vprašanju primernosti pravne narave nujnega dedovanja se pojavlja predvsem dilema, ali bi veljalo namesto sistema nujnega dedovanja oziroma nujnega deleža (ki je dednopravna pravica) uveljaviti sistem dolžnega deleža. Nekaterne države so se za to odločile (na primer Nizozemska), sicer pa iz pregleda zakonodaj v primerjalnem pravu v glavnem izhajajo ugotovitve, da je ureditev pravne narave nujnega deleža kar najbolj povezana s pravno tradicijo posamezne države. Govorimo lahko tudi o tako imenovanem germanskem (dolžni delež) ali pa romanskem pristopu (nujni delež).

Taka sprememba se zdi na prvi pogled razmeroma preprosta in deluje kot neke vrste primeren kompromis, hkrati pa se je treba zavedati, da ne prinaša samo prednosti, ampak tudi težave, ki jih v dosedanji ureditvi nismo srečevali ali pa so bile v njej precej manj izražene.

Če bi se odločili za spremembo v smeri zamenjave nujnega deleža za dolžni delež, bi to zapustniku omogočilo, da bi z zapuščino bolj svobodno razpolagal in bi tako lahko tudi bolj upošteval osebne značilnosti dedičev ter naravo premoženja, ki ga zapušča. Prav tako bi se tako lahko rešili številni praktični problemi, ki jih v praksi povzroča članstvo nujnih dedičev dediščinski skupnosti, zlasti v smislu zagotovitve vsakokratnega soglasja za skupno upravljanje in razpolaganje s pravicami, ki tvorijo zapuščino.⁴³

V korist take spremembe govorijo tudi argumenti nekaterih avtorjev, ki zatrjujejo, da razlike med nujnim in dolžnim deležem sicer so pomembne, vendar jih ne smemo precenjevati, saj upravičenci do nujnega deleža praviloma niso obremenjeni s tem, kaj bodo dejansko dobili, ampak si predvsem želijo, da iz zapuščine vendarle, čeprav so bili v oporoki prezrti, nekaj dobijo. V tem smislu se praviloma zadostijo tudi z obligacijskim zahtevkom oziroma izplačilom denarnega zneska.⁴⁴ Navajajo še, da je za oba sistema urejanja nujnega dedovanja značilno, da ščitita pravice najbližjih sorodnikov do udeležbe na zapuščini zapustnika, način, na katerega se bo to v praksi dejansko zgodilo, pa naj ne bi bil tako zelo pomemben. Pomembnejša naj bi bila zagotovitev sistema, ki ni preveč zapleten in tako nujnim dedičem ne povzroča več težav kot pa rešitev.⁴⁵

Prav to je razlog za opozorila nekaterih avtorjev, ki menijo, da sprememba pravne narave nujnega deleža ni nujno vedno najprimernejša rešitev oziroma najboljša pot reformiranja nujnega dedovanja. Predvsem opozarjajo na zmotnost predstave, da bo v sistemu dolžnega deleža upravičenec lahko vložil obligacijski zahtevek za izplačilo določenega denarnega zneska, nato pa v miru počakal, da mu bo ta tudi v celoti poravnana. Problem, ki se ga morajo upravičenci

⁴³ Prav tam, str. 222.

⁴⁴ Kolkman, str. 329.

⁴⁵ Prav tam.

lotiti pred oblikovanjem takega zahtevka in je predvsem izvedbene narave, je v pridobitvi potrebne dokumentacije in informacij, ki se nanašajo na zapuščino. Šele ko jim bodo slednje v celoti in v skladu z resničnim stanjem stvari posredovane, bodo lahko svoj dolžni delež dokončno in ustrezno izračunali ter ga potem tudi zahtevali. Tukaj pa se v praksi zaznavajo številne težave. Dediči in izvršitelj oporoke so omenjene podatke upravičencu do dolžnega deleža sicer dolžni posredovati, vendarle pa praksa kaže, da te okoliščine ustvarjajo veliko sporov.⁴⁶ Ker upravičenci do dolžnega deleža nimajo dostopa do zapuščine in je lahko tudi ne poznajo (kot tudi ne njenega obsega), jih lahko dediči glede vrednosti zapuščine zavajajo. Opozoriti je treba, da situacija v tem primeru ni enaka tisti v obligacijskem pravu, kjer imajo tako upniki kot tudi dolžniki načeloma (vsaj približno) enako predstavo o predmetu pogodbe. Tukaj velja ravno nasprotno: upravičenci do dolžnega deleža so glede ocene vrednosti svoje pravice pretežno odvisni od dediča oziroma dedičev.

Pri presoji prednosti in slabosti morebitne uvedbe spremembe pravne narave nujnega dedovanja se je primerno opreti tudi na izkušnje držav, ki so takšno reformo že sprejele. Primer take države je Nizozemska, kjer se je po reformi leta 2003 število pravnih povečalo, zlasti zaradi problematike opredelitve primerne obsega pravice do pridobitve informacij o zapuščini. Nemške statistike pa navajajo, da je ena tretjina vseh pravnih glede dedovanja vezanih prav na vprašanje dolžnega deleža.⁴⁷

Glede na navedeno bi v Sloveniji pred morebitno spremembo pravne narave nujnega deleža morali opraviti temeljit premislek in preučiti, ali bi bila taka sprememba v resnici tako velika pridobitev, kot se zdi na prvi pogled. Najverjetneje ni tako.

IV.

Ob premislekih o reformi nujnega dedovanja ne moremo mimo problematike zakonitega dedovanja, ker sta obe vrsti dedovanja v nekem smislu povezani. Nujno dedovanje je namreč prav tako zakonito dedovanje, čeprav gre za dedovanje posebne vrste.⁴⁸ Na področju zakonitega dedovanja so v zadnjih letih jasno zaznavni trendi povečanja dednopravnih pravic zakoncev na račun potomcev. Govorimo o povečevanju tako imenovane horizontalne zaščite dedičev, drugače kot vertikalne, ki je bila značilna za starejša obdobja razvoja dednega prava.⁴⁹ *De lege ferenda* bo treba razmišljati o reformi nujnega dedovanja tudi v luči navedenih sprememb in vzporedno uvajati spremembe na obeh področjih. Na področju novosti glede zakonitega dedovanja pa je prednost v tem, da je morda nekaj manj odprtih dilem, kot jih zaznavamo pri nujnem dedovanju. V obeh primerih bo treba reformo prilagoditi slovenskim posebnostim in

⁴⁶ Prav tam.

⁴⁷ Zimmermann, str. 51, op. 371.

⁴⁸ Natančnejše Zupančič in Žnidaršič Skubic, str. 92–107.

⁴⁹ Natančnejše Žnidaršič Skubic, 2015b, str. 86.

specifikam ter našemu razumevanju, kaj je primerna in dostojna ter pravična ureditev. Dednopravna zakonodaja je namreč ena tistih, ki je, čeprav gre v osnovi za premoženjsko pravo, pretežno vezana na zgodovinska, družbena in socialna izhodišča posamezne sredine. Zato je tudi razumljivo, da so ureditve v primerjalnem pravu razmeroma precej različne.

4. Zaključek

V zaključku želim podati nekaj premislekov o tem, kako bi veljalo v Sloveniji snovati reformo dednega prava nasploh, pa tudi posebej za področje nujnega dedovanja. Slednja bi morala potekati počasi in premišljeno, brez nepotrebnega hitenja. Potrebni so resni premisleki o tem, ali je posamezen institut v praksi v resnici presežen, problematičen in ali ne funkcioniira dobro, šele zatem bomo dobili odgovor na vprašanje, ali potrebujemo temeljito, morda le parcialno reformo ali pa zgolj manjše, »lepotne popravke« posamičnih institutov veljavne ureditve. V nobenem primeru pa si ne bi smeli privoščiti nekritičnega prenašanja oziroma kopiranja rešitev iz primerjalnega prava, še zlasti ne iz držav, ki so nam po sistemskopravni ureditvi in tradiciji oddaljene oziroma tuje.

Reforma bi morala biti celovita: ko se lotevamo sprememb tako pomembnega zakona, kot je ZD, ne moremo reševati zgolj problematike, ki se zdi najbolj na udaru, ampak tudi številna druga vprašanja, ki so se odprla skozi desetletja njegove uporabe v praksi. Pri tem se zavzemam za evolijski pristop: pri tako sistemskih vprašanjih pravne ureditve, kot je dedovanje, že v načelu revolucionaren pristop ni primeren, še zlasti pa to velja za ureditev, ki je zdržala skorajda petdeset let uporabe brez večjih pretresov ali težav. Navsezadnje je uspešno »preživela« tudi menjavo družbenega sistema. Zato lahko domnevamo, da se je večinoma tudi ustalila in zasedrila med ljudi oziroma v našo pravno zavest. Njena prednost je nedvomno tudi v tem, da ni pretirano zapletena, kar olajšuje reševanje dednih zadev v praksi oziroma sodno odločanje. To velja še zlasti tedaj, ko našo ureditev primerjamo s katero od ureditev v primerjalnem pravu, kjer zelo natančna pravila privedejo do podvajanj in kolizije med njimi, preveč splošeni standardi s številnimi izjemami pa povzročajo nepreglednost sistema in tako zmanjšujejo pravno varnost. Nove rešitve naj bi se zato uvajale predvsem tam, kjer je to zaradi družbenega razvoja, gospodarskih sprememb, sprememb v demografskih značilnostih in drugih pomembnih družbenih premikov, ki jih zaznavamo tudi v Sloveniji, nujno.

Pri premisleku o primerni pravni ureditvi nujnega deleža je treba tehtati in iskati ravnotežje med svobodo testiranja na eni in moralnim imperativom družinske solidarnosti na drugi strani. Določene omejitve oporočne svobode so nujne, da ne pridemo do popolne arbitrarnosti. Čeprav so nekateri teoretiki in praktiki že dalj časa na okopih in zagovarjajo korenite spremembe instituta ali celo njegovo odpravo, iz primerjalnopravne analize vendarle jasno izhaja, da nujno dedovanje, vsaj za zdaj, še ni nikakršen pravni dinozaver.

Literatura

- BARBAIX, R., in LIERE, D. Belgium's inheritance law reform of 2017 and 2018. V: *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse reg*, 2022, letn. 3, str. 421–431.
- DRAGIĆEVIĆ, M. Comparative Law Review of Long-Term Care Systems in Some European Countries. V: *Law and Politics*, 2020, letn. 18, št. 3, str. 185–196.
- KOLKMAN, W. D. Compulsory Portion and Family Provision in the Netherlands. V: REID, K., DE WAAL, M., in ZIMMERMANN, R. (ur.), *Mandatory Family Protection*, Oxford: Oxford University Press, 2020, str. 319–344.
- LANGBEIN, J. The Twentieth-Century Revolution in Family Wealth Transmission. V: *Michigan Law Review*, 1988, letn. 86, št. 4, str. 722–751.
- MCLEAREN, R. International Forced Heirship: Concerns and Issues With European Forced Heirship Claims. V: *Estate Planning and Community Property Law Journal*, 2018, letn. 3, str. 323–342.
- PAVLIN, S. *Omejitev svobode oporočnega razpolaganja (slovenska in angleška ureditev)*. Ljubljana: Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2011.
- PICHT, G., in KOPP, C. Inheritance Law. V: THOMEN, M. (ur.) *Introduction to Swiss Law, 2nd edition*. Zurich: Sui generis Verlag, 2022, str. 275–296.
- SCHWAB, D., GOTTWALD, P., in LETTMAIER, S. *Family and Succession Law in Germany, Third edition*. Wolters Kluwer, 2017.
- ZIMMERMANN, R. The Compulsory Portion in German Law, Max Planck Private Law Research Paper No 19/19, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Hamburg, 2019, str. 1–51.
- ZUPANČIČ, K., in ŽNIDARŠIČ SKUBIC, V. *Dedno pravo*. Ljubljana: Uradni list RS, 2009.
- ŽNIDARŠIČ SKUBIC, V. *Zasebna ustanova, trust, fiduciarni pravni posli in njihov vpliv na dedovanje*. Ljubljana: Uradni list RS, 2015a.
- ŽNIDARŠIČ SKUBIC, V. Staranje prebivalstva in fenomen nestrpnih dedičev. V: DUGAR, G. (ur.) *Reforma institutov prava varstva starejših*. Ljubljana: Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2023.
- ŽNIDARŠIČ SKUBIC, V. Dedovanje med zakoncema. V: *Pravni letopis*, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 2015b, str. 81–91.

Zakoni in drugi pravni akti

- ABGB, <<https://www.jusline.at/gesetz/abgb>> (9. 3. 2025).
- BGB, <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html> (9. 8. 2025).
- Code civil, <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006136335/> (9. 3. 2025).
- Codice Civile, <<https://www.altalex.com/documents/news/2014/11/10/disposizioni-generalisulle-successioni>> (9. 3. 2025).

Swiss Civil Code of 10 December 1907, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en> (9. 3. 2025).

Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650>> (9. 3. 2025).

Zakon o dedovanju, Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24.

Internetni viri

<<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230904-1>>.

<<https://www.britannica.com/money/human-capital>>.

<https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2005/04/rs20050419_1bvr164400en.html>.

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISC-TA000006136335/>.

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63>>.

<<https://www.lexisnexis.co.uk/legal/guidance/family-provision-claims-calculating-the-award-01>>.

<<https://www.notariato.it/en/notariato/reform-of-rights-of-forced-heirs/>>.

<<https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-3.-poskrbeti-za-zdravo-%C5%BEivljenje-in-spodbu-jati-splo%C5%A1no-dobro-po%C4%8Dutje-v-vseh-%C5%BEivljenjskih-ob-dobjih/3.1-pri%C4%8Dakovano-trajanje-%C5%BEivljenja-ob-rojstvu>>.